

УДК 343.373

DOI <https://doi.org/10.32689/2522-4603.2022.1.7>**Юлія ЛЕГЕЗА**

доктор юридичних наук, професор, професор кафедри цивільного, господарського та екологічного права, Національний технічний університет «Дніпровська політехніка», просп. Дмитра Яворницького, 19, м. Дніпро, Україна, 49000
ORCID: 0000-0002-4896-3178

Yuliia LEGEZA

Doctor of Law, Professor, Professor at the Department of Civil, Economic and Environmental Law, Dnipro University of Technology, D. Yavornytskoho Avenue, 19, Dnipro, Ukraine, 49000
ORCID: 0000-0002-4896-3178

**ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ
ЗА РЕЙДЕРСТВО****FEATURES OF CRIMINAL RESPONSIBILITY
FOR RAIDING IN UKRAINE**

Стаття присвячена дослідженню особливостей кримінальної відповідальності за рейдерство в Україні як сукупність дій, спрямованих на незаконне встановлення контролю над суб'єктами господарювання та/або протиправне захоплення їх майна. Метою статті визначено дослідження кримінальної відповідальності за рейдерство та з'ясування переліку кримінальних правопорушень, які охоплюються поняттям рейдерство. Автором визначено, що кримінально-правові «антирейдерські» заборони необхідно диференціювати на дві групи – спеціальні та загальні. Автором встановлено доцільність використання звороту саме «суб'єкти господарювання» замість підприємства або «підприємства, установи, організації». Автором зазначено, що підприємства, установи та організації охоплюються поняттям «юридична особа», а сучасне цивільне та господарське законодавство, відійшовши від вжитої у ст. 206-2 морально застарілої тріади, використовує такі терміни, як фізична особа, юридична особа, суб'єкт господарювання тощо. Автором визначено, що сучасні рейдерські схеми пов'язані або з незаконною державною реєстрацією, тобто реєстрацією, здійсненою на підставі підроблених документів, або з протиправним заволодінням майном юридичних осіб, вчиненим на основі підроблених документів. З огляду на поняття та сутність рейдерства при визначенні переліку кримінальних правопорушень, якими охоплюється це явище запропоновано визначити дві групи таких кримінальних правопорушень. До першої (спеціальної) групи віднесено статті 205-1, 206, 206-2 КК України, прийняті або змінені з метою протидії рейдерству. До другої (загальної) групи віднесено статті 189, 190, 356, 197-1, 296, 342, 343, 356, 357, 358 КК України, які можуть мати місце під час здійснення рейдерства.

Ключові слова: рейдерство, протиправне захоплення майна підприємств, протидія господарській діяльності, реєстраційне рейдерство, господарські злочини.

The article is devoted to the study of the peculiarities of criminal liability for raiding in Ukraine as a set of actions aimed at illegal establishment of control over economic entities and / or illegal seizure of their property. The purpose of the article is to study the criminal liability for raiding and clarify the list of criminal offenses covered by the concept of raiding. The author determined that criminal law "anti-raider" prohibitions should be differentiated into two groups – special and general. The author establishes the expediency of using the appeal "business entities" instead of the enterprise or "enterprise, institution, organization". The author notes that enterprises, institutions and organizations are covered by the concept of "legal entity", and modern civil and commercial law, departing from that used in Art. 206-2 of the morally obsolete triad, uses such terms as natural person, legal entity, business entity, etc. The author determined that modern raider schemes are associated either with illegal state registration or with illegal seizure of property of legal entities committed on the basis of forged documents. Given the concept and nature of raiding in determining the list of criminal offenses covered by this phenomenon, it is proposed to identify two groups of such criminal offenses. The first (special) group includes Articles 205-1, 206, 206-2 of the Criminal Code of Ukraine, adopted or amended to combat this phenomenon. The second (general) group includes Articles 189, 190, 356, 197-1, 296, 342, 343, 356, 357, 358 of the Criminal Code of Ukraine, which may take place during a raiding in Ukraine.

Key words: illegal seizure of a company, illegal entering into possession of the property, illegal seizure of property of an enterprises, obstruction of legitimate economic activity, economic crimes.

Актуальність проблеми. У 90-х роках 20 століття на території України з'явилося таке негативне явище як рейдерство. Протягом наступних п'ятнадцяти років воно набуло

свого розквіту. При цьому, з огляду на відсутність будь-якої узагальненої статистики, а також проблем з кваліфікацією, масштаби поширення рейдерства можна фіксувати

лише опосередковано шляхом звернення до експертних думок. По різних оцінках щорічна кількість рейдерських атак протягом першого десятиріччя 2000-х років сягала від 1000 до 3700 [1, с. 4; 2, с. 130-131; 3, с. 2]. Ситуація мала бути виправлена посиленою увагою державних та правоохоронних органів до проблеми рейдерства, що варто констатувати, починаючи лише з 2006 року, появою у 2013 році нових «антирейдерських» статей КК України (ст. 205-1 та 206-2), а також удосконаленням у 2016 році існуючих норм (доповнення складу ст. 206 КК). Проте, якщо брати за основу дослідження OpenDataBot, варто констатувати кількісну динаміку зростання рейдерства протягом 2014-2020 років, та його значну поширеність у 2021 році [4]. З огляду на це, необхідним та актуальним є пошук засобів протидії рейдерству, у тому числі кримінально-правових, які можуть працювати ефективно виключно у разі комплексної та повноцінної наукової їх обґрунтованості. У цьому контексті доцільним є звернення до думки І.В. Козича, який стверджував, що «кримінально-правова політика може функціонувати без належного доктринального обґрунтування, але без нього не зможе ефективно справитися зі своїми завданнями» [5, с. 131].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Особливості кримінальної відповідальності за рейдерство знайшли своє відображення у наукових працях В.Б. Дацюка, Б.М. Грека, Н.М. Грищенко, Н.О. Гуторової, О.О. Дудорова, Є.В. Калмикової, Д.О. Калмикова, О.М. Нестеренка, Р.О. Мовчана, Л.М. Скори, Я.І. Соловія, С.С. Титаренка, І.О. Харя, І.М. Федулової та інших. Попри це, варто відмітити необхідність комплексної переоцінки підходів до кримінально-правової протидії рейдерству, враховуючи появу у Кримінальному кодексі України (далі – КК України) нових статей, які встановлюють кримінальну відповідальність за рейдерство, а також перманентний розвиток та зміну форм цього явища.

Метою статті є дослідження кримінальної відповідальності за рейдерство та з'ясування переліку кримінальних правопорушень, які охоплюються поняттям рейдерство.

Виклад основного матеріалу. Досягнення поставленої мети дослідження передбачає виконання ряду завдань – з'ясування поняття та сутності рейдерства та визначення на його основі переліку кримінально-правових норм, за якими воно може кваліфікуватись чинним КК України.

У деяких наукових джерелах можна побачити твердження, що поняття рейдерства

«юридично невизначене» [6, с. 175], проте з цим погодитися можна лише частково.

У Постанові Кабінету Міністрів від 01.03.2007 № 316 «Про схвалення Декларації цілей та завдань бюджету на 2008 рік» серед шляхів досягнення забезпечення ефективності та прозорості приватизації державного майна визначено створення надійної системи протидії відчуженню державного майна та корпоративних прав поза процесами приватизації, усунення прогалин у законодавстві, що використовуються під час протиправних захоплень підприємств (рейдерство) [7]. Як бачимо, цей нормативно-правовий документ тлумачить рейдерство як синонім протиправного захоплення підприємств.

Також слід звернути увагу на Указ Президента України Указ від 19.03.2014 № 313/2014 «Про посилення протидії рейдерству», відповідно до п. 2 якого під рейдерством можна розуміти порушення законодавства, пов'язані з протиправним поглинанням та захопленням суб'єктів господарювання, позбавленням їх права власності, використанням судів з цією метою [8].

Звісно, зазначені акти не є такими, що вичерпно та однозначно дають визначення рейдерства. Окрім цього, обсяг рейдерства за вказаними визначеннями є різним. Проте, позитивним є факт створення правових норм, що задають вектор розуміння цього явища як такого, що спрямоване на порушення нормальної господарської діяльності суб'єктів господарювання, а не лише на позбавлення їх власності.

Також з аналізу вищенаведених актів простежується зв'язок рейдерства та незаконного захоплення підприємств. З цього приводу, Н. Гуторова зазначає, що термін «рейдерство» як раз і використовується для позначення фактів протизаконного захоплення підприємств [9, с. 8].

Схожу думку має О. Слотило, яка під рейдерством розуміє порушення законодавства, пов'язані з протиправним поглинанням та захопленням суб'єктів господарювання, позбавленням їх права власності, використанням судів з цією метою [10, с. 259].

В.І. Педан під поняттям «рейдерство» також визначає протиправне захоплення підприємства проти волі його власника (власників) різноманітними способами з метою подальшого розпорядження ним як у власних інтересах, так і в інтересах третіх осіб або його усунення з ринку господарювання [11, с. 57].

Л.Д. Руденко визначає рейдерство як процес, який складається із законних, напівзаконних та незаконних дій осіб, які спрямовані

на захоплення або поглинання суб'єктів господарювання будь-якої форми власності та їхнього майна з метою встановлення повного контролю [12, с. 103].

Н.М. Грищенко під рейдерством розуміє поглинання та (або) захоплення майна установ, підприємств, організацій, які здійснюються як незаконними так і у законними методами, всупереч інтересам їх власника [13, с. 26].

Вказані визначення дають нам можливість стверджувати, що рейдерство може бути спрямоване на (1) незаконне встановлення контролю над певними юридичними особами (що якраз і є незаконним захопленням) та/або на (2) протиправне захоплення їх майна.

Тут слід підкреслити, що не все майно є предметом рейдерства, а тільки майно суб'єктів господарювання. Тому категорично не погоджуємось з В.Є. Ковригіною, яка вважає, що «об'єктом рейдерства може бути будь-яке майно незалежно від форми власності» [14, с. 35]. Керуючись таким підходом, можна прийти до того, що рейдерство посягає у першу чергу на відносини власності (що не відповідає дійсності, про це піде мова далі), а також виникнуть проблеми у розмежуванні рейдерства та кримінальних правопорушень проти власності (наприклад, крадіжки, шахрайства, грабежу).

Також у цьому контексті вбачаємо за доцільним використання звороту саме «суб'єкти господарювання» замість підприємства або «підприємства, установи, організації». Погоджуємось із думкою, що підприємства, установи та організації охоплюються поняттям «юридична особа», а сучасне цивільне та господарське законодавство, відійшовши від вжитої у ст. 206-2 морально застарілої тріади, використовує такі терміни, як фізична особа, юридична особа, суб'єкт господарювання тощо [15, с. 15]. Використання терміну «суб'єкт господарювання» підкреслить, що при рейдерстві мова йде не про будь-яких юридичних осіб, а лише про тих, які ведуть господарську діяльність, першочергово поєднану з отриманням прибутку [16, с. 146].

Така ознака рейдерства як встановлення контролю є досить поширеною у науковій літературі.

О.Н. Зенкін, характеризуючи рейдерство, вказує, що цьому явищу властиве встановлення контролю (як може бути фізичним та/або юридичним) [17, с. 329].

Б.М. Грек формулюючи кримінально-правове визначення рейдерства стверджує, що воно є нападом на підприємство, установу, організацію, земельну ділянку, в тому числі

ділянку лісового фонду, жилий будинок, квартиру, інше майно незалежно від форм власності, вчинене за попередньою змовою групою осіб, поєднаним із застосуванням фізичного чи психічного насильства або з погрозою застосування такого насильства, небезпечного для життя чи здоров'я особи, з використанням штучно створеного майнового конфлікту і підроблених або інших нелегітимних документів чи незаконних судових рішень для надання на паду вигляду законних дій, з метою протиправного заволодіння майном у великих розмірах або встановлення контролю над оперативним управлінням таким майном [18, с. 79].

М.А. Колеснік, під рейдерством систематичну недружню діяльність на ринку корпоративного контролю, спрямовану на несилове (або силове) отримання контролю над активами інших суб'єктів економічної діяльності всупереч їх волі, як законними, так і незаконними методами, із завданням їм економічних та інших видів збитків, що здійснюється з використанням недостатності правової бази, шляхом ініціювання бізнес-конфліктів та з корупційним використанням державних, адміністративних та силових ресурсів [19, с. 62].

Принагідно зауважую, що проектом нового КК України, у статті 7.4.7. підрозділу 1 Розділу 7.4 Книги 7 під рейдерством розуміється незаконне встановлення контролю над суб'єктом господарювання шляхом використання завідомо фіктивних юридичних інструментів [20]. Попри надання очевидно затребуваного доктриною, правоохоронними органами та суспільством кримінально-правового визначення рейдерства, варто висловити стурбованість винесенням за дужки цього поняття такого діяння як протиправне заволодіння майном суб'єкта господарювання, що історично відображало сутність рейдерства в Україні.

Хоча станом на сьогодні КК України взагалі не містить такого поняття як «рейдерство», а тому правозастосувач при кваліфікації певних дій як рейдерства керується власними уявленнями про це явище, опосередкованим тлумаченням нормативних актів або здобутками кримінальної доктрини.

Підсумовуючи вищевказане, автор тлумачить рейдерство як сукупність дій, спрямованих на незаконне встановлення контролю над суб'єктами господарювання та/або протиправне захоплення їх майна.

При цьому, розуміння одного лише поняття не дає змоги точно кваліфікувати певне діяння як рейдерство, а тому варто дослідити також

сутність рейдерства, а саме спосіб, форм та методів його вчинення.

У літературі неодноразово зустрічається твердження, що до типових схем рейдерських атак в Україні належать: (1) рейдерство через акціонерний капітал, що здебільшого відбувається за наявності розпоршеного акціонерного капіталу; (2) рейдерство через кредиторську заборгованість, що передбачає викуп рейдером зобов'язань суб'єкта господарювання та пред'явлення їх до одноразової оплати; (3) рейдерство через органи управління, що може реалізуватися як за допомогою підкупу керівництва підприємства, так і шляхом запровадження контролю над ним шантажем, кримінальним переслідуванням та погрозами; (4) позбавлення власності внаслідок оскарження результатів приватизації [21, с. 1100; 1, с. 36; 22, с. 5].

Вважаю, що зазначені способи у великій мірі втратили свою актуальність. В умовах сьогодення слід вести мову про так зване «реєстраційне» рейдерство. Так, однією з найбільш розповсюджених нині рейдерських схем є заволодіння майном шляхом внесення змін до державних реєстрів на підставі поданих державному реєстратору підроблених рішень органів управління юридичної особи, договорів про відчуження, рішень суду тощо. У межах цієї схеми рейдери подають реєстратору протокол зборів учасників господарського товариства (інші документи, відповідно до яких права переходять до третьої особи), а реєстратор, своєю чергою здійснює відповідну реєстраційну дію та передає корпоративні права такій особі [23, с. 117-118].

Як зазначає з цього приводу О.М. Нестеренко «винна особа, посягаючи порядок здійснення державної реєстрації юридичної особи та фізичних осіб-підприємців, створює підґрунтя для розвитку неправових стосунків в сфері господарської діяльності, зокрема отримує можливість здійснювати рейдерські захоплення підприємств, установ та організацій» [24, с. 17].

У Системному звіті Ради бізнес-омбудсмен відзначено про наявність таких найпопулярніших рейдерських схем:

- 1) використання підроблених документів щодо переходу права власності на корпоративні права або нерухоме майно;
- 2) вчинення реєстраційної дії на підставі підробленого або неіснуючого рішення суду;
- 3) підкуп реєстратора або нотаріуса;
- 4) викрадення електронного ключа реєстратора;
- 5) перехід до модельного статуту, за якого достатньою підставою для вчинення будь-

яких реєстраційних дій є лише наявність нотаріально незавірених оригіналів протоколів вищого керівного органу юридичної особи;

б) незаконне внесення об'єкта нерухомості у статутний капітал [25, с.18-22].

Знову ж таки, всі ці схеми пов'язані або з незаконною державною реєстрацією, тобто реєстрацією, здійсненою на підставі підроблених документів, або з протиправним заволодінням майном юридичних осіб, вчиненим на основі підроблених документів.

Цікаво, що протягом свого становлення та розквіту у першому десятилітті 200-х років рейдерство характеризувалось зовсім іншими формами – погрозами, шантажем, вимаганням, фізичним насильством. Це простежується, зокрема у засобах реагування на це явище у той період.

Так, спробою дати вичерпне визначення поняття «рейдерство» було зроблено у 2007 році в проекті Закону України «Про внесення змін та доповнень до деяких законодавчих актів України щодо встановлення кримінальної відповідальності за захоплення підприємств (рейдерство)», яким серед іншого, пропонувалось доповнити КК України статтею 224-1 з назвою «Захоплення підприємства – рейдерство», яка б передбачала кримінальну відповідальність за замовлення та (або) організацію нападу на підприємство, установу, організацію з метою його захоплення, що потягло порушення його нормальної роботи, а так само напад на підприємство, установу, організацію, з метою його захоплення, вчинене організованою групою (рейдерство) [26].

Міністерство внутрішніх справ України у той час основною ознакою рейдерства МВС України називало силове захоплення спірних підприємств на користь тих чи інших власників [18, с. 78].

Тому варто констатувати еволюцію рейдерства та перехід його форм від фізичного насильства до інтелектуального втручання у документообіг та функціонування державних реєстрів. Попри це, випадки рейдерства, яке вчиняється шляхом фізичного захоплення майна суб'єктів господарювання або вимаганням передати таке майно чи право на нього з погрозою насильства досі

Окресливши поняття та сутність досліджуваного явища, перейдімо до переліку статей КК України, якими воно охоплюється.

Л.М. Скора стверджувала, що за відсутності спеціальної норми, яка передбачала б кримінальну відповідальність за рейдерство, слідчі кваліфікують дії винних осіб за сукуп-

ністю статей КК, що передбачають покарання за дії, які вчиняються під час рейдерських захоплень, до яких у першу чергу належить протидія законній господарській діяльності (ст. 206 КК), оскільки злочинці своїми протиправними діями посягають на свободу законної господарської діяльності, вимагають припинити таку діяльність, створюють перешкоди у її здійсненні, завдають шкоди працівникам. При цьому, вчена справедливо відмітила, що всі дії рейдерів не можуть охоплюватись лише диспозицією ст. 206 КК, а тому кваліфікуються у сукупності з іншими статтями КК, такими як 295, 296, 342, 343, 357, 356, 364-369 [27, с. 174-175]. Ми згодні з такою думкою, але робимо примітку, що вказаний висновок зроблено до появи у КК України таких норм як ст. 205-1 та 206-2.

У своєму дисертаційному дослідженні С.С. Титаренко виділяє такі спільні ознаки злочинів, які полягають у протиправному захопленні суб'єктів господарювання:

1) ці злочини здебільшого вчинюються в управлінській та майновій сферах (сегментах) господарювання та безпосередньо посягають на сукупність правовідносин, пов'язаних із забезпеченням державного захисту суб'єктів господарювання від протиправного захоплення та інших форм протиправного втручання в процес їх нормальної діяльності;

2) діяння полягають у захопленні управлінського контролю над суб'єктами господарювання та належними їм активами (майном) шляхом застосування насильства, обману або поєднання цих двох способів протиправної поведінки;

3) вони вчиняються здебільшого у формі співучасті з розподілом ролей або професійними організованими групами чи злочинними організаціями;

4) ці злочини також посягають на правовідносини приватної власності, які виступають додатковим об'єктом «рейдерських» посягань;

5) ці діяння вчинюються переважно з прямим умислом, корисливою мотивацією та чіткими цільовими установками [16, с. 71].

Вчений приходить до висновку, що рейдерство у першу чергу охоплюється статтями 205-1, 206, 206-2 КК. При цьому, суміжними кримінальними правопорушеннями ним

визначаються статті 189, 190, 197-1, 219, 355, 356, 365-2, 358 КК [16, с. 71].

Як Н.М. Грищенко, так І.М. Федулова основною та єдиною спеціальною «антирейдерською» кримінально-правовою заборною визначають ст. 206-2 КК [13, с. 31, 28, с.28]. При цьому, друга вчена до суміжних кримінальних правопорушень відносить статті 190, 205-1, 206, 356, 357, 358 КК України [28, с. 147].

О. Слотило вважає, що основна частина рейдерських дій охоплюється статтями 189, 206 або 206-2 КК України, але додає, що крім цього, діяння, у яких виявляється рейдерство, може містити ознаки низки складів злочинів проти власності (ст. ст. 187, 189, 190 КК України), злочинів проти правосуддя (ст. ст. 375, 382 КК України) [10, с. 261].

На нашу думку, кримінально-правові «антирейдерські» заборони варто диференціювати на дві групи – спеціальні та загальні. Із урахуванням поняття та сутності рейдерства до спеціальних слід віднести ст. 205-1, 206, 206-2, а до загальних – 189, 190, 356, 197-1, 296, 342, 343, 356, 357, 358 КК України.

Висновки та пропозиції. У ході виконання наукового дослідження автором сформовано поняття рейдерства як сукупності дій, спрямованих на незаконне встановлення контролю над суб'єктами господарювання та/або протиправне захоплення їх майна. Визначено, що сучасні рейдерські схеми пов'язані або з незаконною державною реєстрацією, тобто реєстрацією, здійсненою на підставі підроблених документів, або з протиправним заволодінням майном юридичних осіб, вчиненим на основі підроблених документів. При цьому, підкреслено, що «силове» рейдерство також має свої прояви, хоча їх кількість значно менше ніж 10-15 років тому. З огляду на поняття та сутність рейдерства при визначенні переліку кримінальних правопорушень, якими охоплюється це явище запропоновано визначати дві групи таких кримінальних правопорушень. До першої (спеціальної) групи віднесено статті 205-1, 206, 206-2 КК України, прийняті або змінені з метою протидії рейдерству. До другої (загальної) групи віднесено статті 189, 190, 356, 197-1, 296, 342, 343, 356, 357, 358 КК України, які можуть мати місце під час здійснення рейдерства.

Література:

1. Берлач Ю. А. Адміністративно-правове забезпечення протидії рейдерству в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ. 2014. 20 с.
2. Варналій З. С., Мазур І. І. Рейдерство в Україні: передумови та шляхи подолання. *Стратегічні пріоритети*. 2010. № 2 (3). С. 129–136.
3. Бабич Т.М. Рейдерство в Україні – загроза національній безпеці. *Віче*. 2010. № 14. С. 2–5

4. Рейдерство в Україні. URL: <https://opendatabot.ua/open/raiders> (дата звернення 09.06.2022).
5. Козич І.В. Функції кримінально-правової політики : дис. д-ра юридичних наук : 12.00.08. 2020. Івано-Франківськ. 502 с.
6. Хатнюк Ю.А. Визначення поняття рейдерства та його характеристика у законодавстві України. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2013. № 4. С. 174–185
7. Про схвалення Декларації цілей та завдань бюджету на 2008 рік: Постанова Кабінету Міністрів від 01.03.2007 № 316. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/316-2007-%D0%BF#Text> (дата звернення 09.06.2022).
8. Про посилення протидії рейдерству: Указ Президента України від 19.03.2014 № 313/2014. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3132014-16451> (дата звернення 09.06.2022).
9. Гуторова Н. Щодо встановлення кримінальної відповідальності за рейдерство. *Юридичний радник*. 2007. № 2 (16). С. 6–9.
10. Слотило О. Відмежування понять «грінмейл» та «рейдерство», їх кримінально-правове значення. *Підприємство, господарство і право*. 2019. № 6. С. 258–261.
11. Педан В. І. Актуальність дослідження питань протидії законній господарській діяльності. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2016. № 2. С. 55–58. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vbumb_2016_2_13 (дата звернення 09.06.2022).
12. Руденко Л.Д., Моїсеєнко О.В. Щодо юридичної природи та форм рейдерства в Україні: господарсько-правовий аспект. *Приватне та публічне право*. 2019. № 14. С. 101–105.
13. Грищенко Н.М. Кримінальна відповідальність за протиправне заволодіння майном підприємства, установи, організації : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Дніпро. 2019. 216 с.
14. Ковригіна В. Є. Протиправне поглинання господарських підприємств та проблеми юридичної відповідальності. *Правова інформатика*. Київ : ПанТот. 2012. № 4. С. 29–36.
15. Калмикова Є.В., Калмиков Д.О. Лікарський засіб від хвороби суспільства чи плацебо?: встановлення кримінальної відповідальності за протиправне заволодіння майном підприємства, установи, організації. *Юридичний вісник України*. 2014. № 14. С. 14–15.
16. Титаренко С.С. Кримінальна відповідальність за протиправне захоплення суб'єктів господарювання: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Дніпро. 2018. 262 с.
17. Зенкин А.Н. Криминалистическое понятие «рейдерства». *Известия ТулГУ Экономические и юридические науки*. Вып. 2. Ч. 1. Тула Изд-воТулГУ, 2009. С. 327–333.
18. Грек Б.М. Проблеми кримінальної відповідальності за рейдерство та шляхи їх вирішення. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2009. № 1. С. 75–81.
19. Колесник М.А. Адміністративно-правові засади діяльності органів державної влади України щодо протидії рейдерству: дис... канд. юр. наук: 12.00.07. 2012. Харків. 220 с.
20. Проект Кримінального кодексу України: редакція станом на 08.06.2022. URL: <https://newcriminalcode.org.ua/criminal-code> (дата звернення 09.06.2022).
21. Яструбецька Л.С. Особливості організації рейдерських захоплень підприємств в Україні. *Економіка і суспільство*. 2017. Т. 9. С. 1107–1112.
22. Варналій З.С. Рейдерство як загроза економічній безпеці України в сучасних умовах. *Науковий вісник Львівського національного університету внутрішніх справ*. № 2. 2009. С. 2–10.
23. Дудоров О. О., Каменський Д.В., Титаренко С.С. Стаття 205-1 Кримінального кодексу України як антирейдерська заборона: проблеми тлумачення, застосування і вдосконалення. *Вісник ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка*. 2021. Вип. 1 (93). С. 116–135.
24. Нестеренко О.М. Кримінальна відповідальність за підроблення документів, які подаються для проведення державної реєстрації юридичної особи та фізичних осіб – підприємців : дис. ... д-ра філософії : 081. Дніпро. 2021. 238 с.
25. Системний звіт Ради бізнес-омбудсмена. Боротьба з рейдерством: сучасний стан та рекомендації. 2017. 56 с. URL: https://boi.org.ua/media/uploads/ii_2017_sytem_ua_digital.pdf (дата звернення 09.06.2022).
26. Про внесення змін та доповнень до деяких законодавчих актів України щодо встановлення кримінальної відповідальності за захоплення підприємств (рейдерство) : проект Закону від 13.03.2007 № 3300. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=3300&skl=6 (дата звернення 09.06.2022).
27. Скура Л.М. Кримінально-правова характеристика протидії законній господарській діяльності: дис. кан. юрид. наук: 12.00.08. Київ. 2012. 253 с.
28. Федулова І. М. Кримінальна відповідальність за протиправне заволодіння майном підприємства, установи, організації : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Львів. 2019. 216 с.

References:

1. Berlach, Yu. A. (2014). *Administrativno-pravove zabezpechennia protydii reiderstvu v Ukraini* [Administrative and legal support of counteraction of raiding in Ukraine]. Candidate's thesis. Kyiv [in Ukrainian].
2. Varnalij, Z. S., Mazur I. I. (2010). *Reiderstvo v Ukraini: peredumovy ta shliakhy podolannia* [The raiding in Ukraine: prerequisites and ways to overcome]. *Stratehichni priorytety*. 2 (3), 129–136 [in Ukrainian].

3. Babych, T.M. (2010). Reiderstvo v Ukraini – zahroza natsionalnii bezpetsi [The raiding in Ukraine – the threat to the national security]. *Viche*. 14, 2–5 [in Ukrainian].
4. Reiderstvo v Ukraini [The raiding in Ukraine]. URL: <https://opendatabot.ua/open/raiders> [in Ukrainian].
5. Kozych, I.V. (2020). Funktsii kryminalno-pravovoi polityky [Functions of criminal law policy]. *Doctor's thesis*. Ivano-Frankivsk [in Ukrainian].
6. Xatnyuk, Yu. A. (2013). Vyznachennia poniattia reiderstva ta yoho kharakterystyka u zakonodavstvi Ukrainy [Definition of the concept of the raiding in Ukraine and its characteristics in the legislation of Ukraine]. *Naukovyi visnyk Lvivskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav*. 4, 174–18 [in Ukrainian].
7. Postanova Kabinetu Ministriv vid 01.03.2007 № 316 “Pro skhvalennia Deklaratsii tsilei ta zavdan biudzhetu na 2008 rik” [Resolution of the Cabinet of Ministers from March, 1, 2007 № 316 “On approval of the Declaration of goals and objectives of the budget for 2008”]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/316-2007-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
8. Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 19.03.2014 № 313/2014 “Pro posylennia protydii reiderstvu” [Decree of the President of Ukraine from March, 03, 2014 “About strengthening counteraction to raiding”]. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3132014-16451> [in Ukrainian].
9. Hutorova, N. (2007). Shchodo vstanovlennia kryminalnoi vidpovidalnosti za reiderstvo. [Regarding the establishment of criminal liability for the raiding]. *Yurydychnyi radnyk*. 2(16), 6–9 [in Ukrainian].
10. Slotylo, O. (2019). Vidmezhuвання поніат “hrinmeil” ta “reiderstvo”, yikh kryminalno-pravove znachennia [Distinguishing between the concepts of “greenmail” and “raiding”, their criminal and legal significance]. *Pidpriemstvo, hospodarstvo i pravo*. 6, 258–261 [in Ukrainian].
11. Pedan, V.I. (2016). Aktualnist doslidzhennia pytan protydii zakonnoi hospodarskii diialnosti [The relevance of research on combating legitimate economic activity]. *Visnyk Berdianskoho universytetu menezhmentu i biznesu*. 2, 55–58. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vbumb_2016_2_13 [in Ukrainian].
12. Rudenko, L.D. & Moiseienko, O.V. (2019). Shchodo yurydychnoi pryrody ta form reiderstva v Ukraini: hospodarsko-pravovyi aspekt [On the legal nature and forms of raiding in Ukraine: economic and legal aspect]. *Pryvatne ta publichne pravo*. 14, 101–105 [in Ukrainian].
13. Grishchenko, N.M. (2019). Kryminalna vidpovidalnist za protypravne zavolodinnia maino pidpriemstva, ustanovy, orhanizatsii [Criminal liability for illegal seizure of property of enterprises, institutions, organizations]. *Candidate's thesis*. Dnipro [in Ukrainian].
14. Kovryhina, V. Ye. (2012). Protypravne pohlynannia hospodarskykh pidpriemstv ta problemy yurydychnoi vidpovidalnosti [Illegal takeovers of economic enterprises and problems of legal liability]. *Pravova informatyka*. 4, 29–36 [in Ukrainian].
15. Kalmykova, Ye.V. & Kalmykov, D.O. (2014). Likarskyi zasib vid khvoroby suspilstva chy platsebo?: vstanovlennia kryminalnoi vidpovidalnosti za protypravne zavolodinnia mainom pidpriemstva, ustanovy, orhanizatsii [A cure for a disease of society or a placebo?: the establishment of criminal liability for misappropriation of property of an enterprise, institution, organization]. *Yurydychnyi visnyk Ukrainy*. 14, 14–15 [in Ukrainian].
16. Titarenko, S.S. (2018). Kryminalna vidpovidalnist za protypravne zakhoplennia subiektiv hospodariuvannia [Criminal liability for illegal seizure of business entities]. *Candidate's thesis*. Dnipro [in Ukrainian].
17. Zenkyn, A.N. (2009). Kryminalystycheskoe poniatyie “reiderstva” [Forensic concept of raiding]. *Yzvestiya TulHU Ekonomicheskyye y yurydycheskiye nauky*. 2 (1), 327–333 [in Russian].
18. Hrek, B.M. (2009). Problemy kryminalnoi vidpovidalnosti za reiderstvo ta shliakhy yikh vyrishennia [Problems of criminal liability for raiding and ways to solving them]. *Visnyk Natsionalnoi akademii prokuratury Ukrainy*. 1, 75–81 [in Ukrainian].
19. Koliesnyk, M.A. (2012). Administratyvno-pravovi zasady diialnosti orhaniv derzhavnoi vlady Ukrainy shchodo protydii reiderstvu [Administrative and legal bases of activity of public authorities of Ukraine on counteraction to raiding]. *Candidate's thesis*. Kharkiv [in Ukrainian].
20. Proekt Kryminalnogo kodeksu Ukrainy: redaktsiia stanom na 08.06.2022 [Draft of Criminal Code of Ukraine: version as of 08.06.2022]. URL: <https://newcriminalcode.org.ua/criminal-code> [in Ukrainian].
21. Yastrubetska, L.S. (2017). Osoblyvosti orhanizatsii reiderskykh zakhopen pidpriemstv v Ukraini [Features of the organization of raider seizures of enterprises in Ukraine]. *Ekonomika i suspilstvo*. 9, 1107–1112 [in Ukrainian].
22. Varnalii, Z.S. (2009). Reiderstvo yak zahroza ekonomichnii bezpetsi Ukrainy v suchasnykh umovakh [Raiding as a threat to Ukraine's economic security in modern conditions]. *Naukovyi visnyk Lvivskoho natsionalnoho universytetu vnutrishnikh sprav*. 2, 2–10 [in Ukrainian].
23. Dudorov, O. O. & Kamenskyi, D.V. & Tytarenko, S.S. (2021). Stattia 205-1 Kryminalnogo kodeksu Ukrainy yak antyreiderska zaborona: problemy tлумachennia, zastosuvannia i vdoskonalennia. *Visnyk LDUVS im. E.O. Didorenka*. 1(93), 116–135 [in Ukrainian].
24. Nesterenko, O.M. (2021). Kryminalna vidpovidalnist za pidroblennia dokumentiv, yaki podaiutsia dlia provedennia derzhavnoi reiestratsii yurydychnoi osoby ta fizychnykh osib – pidpriemstiv [Criminal liability for forgery of documents submitted for state registration of legal entities and natural persons – entrepreneurs]. *Candidate's thesis*. Dnipro [in Ukrainian].

25. Systemnyi zvit Rady biznes-ombudsmena. Borotba z reiderstvom: suchasnyi stan ta rekomendatsii [System report of the Business Ombudsman Council. Combating raiding: current status and recommendations]. URL: https://boi.org.ua/media/uploads/ii_2017_sytem_ua_digital.pdf [in Ukrainian].
26. Proekt Zakonu "Pro vnesennia zmin ta dopovnen do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo vstanovlennia kryminalnoi vidpovidalnosti za zakhoplennia pidpriemstv (reiderstvo)" vid 13.03.2007 № 3300. [Draft Law "On amendments and additions to some legislative acts of Ukraine on the establishment of criminal liability for seizure of enterprises (reiderstvo)" from 13 March 2007 № 3300] (2007). URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=3300&skl=6 [in Ukrainian].
27. Skora, L.M. (2012). Kryminalno-pravova kharakterystyka protydiï zakonniy hospodarskiy diialnosti [Criminal and legal characteristics of counteraction to the obstruction of legitimate economic activity]. *Candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
28. Fedulova, I.M. (2019). Kryminalna vidpovidalnist za protypravne zavolodinnia mainom pidpriemstva, ustanovy, orhanizatsii [Criminal liability for illegal possession of property of enterprises, institutions, organizations]. *Candidate's thesis*. Lviv [in Ukrainian].